

SADEJSTVO POMORSKIH SNAGA I KoV NA PRIMORSKOM KRILU U NAPADNIM DEJSTVIMA

Dejstva pomorskih snaga (PS) na primorskom krilu fronta u napadnim dejstvima duž obale, obično ulaze u sklop zajedničkih dejstava sa jedinicama KoV i RV. Ovdje se želi iznijeti mišljenje koliko na obim angažovanja PS u tim dejstvima utiču, pored ostalog, geografsko-hidrografski faktor, metod podrške, organizacija snaga i komandovanje.¹

U članku se polazi od pretpostavke da je mala zemlja žrtva agresije, da dejstva izvode relativno manje PS i jače snage KoV, da se predviđa upotreba svih borbenih sredstava i da se dejstva izvode u uskom moru.

Uticao geografsko-hidrografskog faktora. Karakteristike uskog mora se neposredno i stalno odražavaju na tok zajedničkih dejstava KoV, RM (PS) i RV u cjelini. Neke od karakteristika uskog mora koje, možda, više od ostalih, utiču na tok tih dejstava, bile bi sljedeće: male dimenzije određuju i njegovu relativno malu prostornost; male, ili dobrim dijelom male, dubine na znatnom dijelu pomorskog vojišta; blizina suprotne obale (kopna) koja za neka uska mora iznosi i nekoliko desetina do stotinu i više nautičkih milja, i razvedenost, djelomična razvedenost ili nerazvedenost pojedinih većih ili manjih dijelova obale.

Općenito uzevši, sve navedene karakteristike uskog mora vrše stalni uticaj na obim angažovanja i stepen sadejstva PS u napadnim dejstvima jedinica KoV duž obale.

Male ili relativno male dimenzije mora ograničavaju, ili dovede do velikog rizika, veće koncentracije snaga i sredstava. Naime, mala prostornost smanjuje, ili može u većem obimu da ograniči, dužu upotrebu većih ili velikih flotnih jedinica, sastavljenih od većih brodova (većih od razarača). To znači da vojno-pomorsko-geografski faktor neposredno i stalno utiče na obim i sastav PS koje dejstvuju u uskom moru, a preko toga i na način podrške koju te snage mogu da pružaju jedinicama KoV u napadu. Veći

¹ Vidi članak general-potpukovnika Dušana Pekića „Sadejstvo vidova u napadnim dejstvima na primorskom krilu” *Vojno delo* br. 4/67.

broj brodova boljeg kvaliteta i borbenih mogućnosti mogu da pruže efikasniju i trajniju neposrednu i posrednu podršku.

Male dubine pružaju povoljne uslove za upotrebu raznih vrsta mina kojima se može neposredno uticati na obim i vrste pomorskog saobraćaja. U uskim morima postoji veći broj rejonu i dijelova na plovnim rutama gdje se može voditi efikasan minski rat. Zaprečavanje luka, značajnih uvala i drugih pristana, unutrašnjih i međuotočnih plovnih ruta, primorava protivnika da saobraćaj obavlja na vanjskim turama, što omogućava uspješnije dejstvo lakih PS. Dobro organizovano zaprečavanje prisiljava protivnika da saobraćaj dijelom orijentiše na kopnene komunikacije koje su izložene dejstvima RV i jedinica KoV. Umješnim vođenjem morskog rata može se postići da se protivnički saobraćaj na moru dobrim dijelom kanališe željenim pravcima i znatno ograniči mogućnost protivmjera protivničkih lakih PS u pojedinim rejonima, čime se stvaraju povoljniji uslovi za cjelishodniju upotrebu vlastitih PS u podršci.

Zbog blizine obale sve su relacije na moru kratke i omogućuju bliski razmještaj osnovnih PS u odnosu na rejone vjerojatne upotrebe. PS se, neposredno poslije napuštanja luka i baza, mogu brzo naći u rejonu borbenih dejstava. Ta okolnost omogućuje da relativno manji broj jedinica ispolji dejstva čiji će intenzitet i silina udara zavisiti od kvaliteta PS. Pri tome ne bi trebalo gubiti iz vida činjenicu da će se u pojedinim područjima i rejonima, zbog većeg broja otoka i kratkih relacija, ponekad teže moći koristiti maksimalne brzine najsavremenijih malih ratnih brodova (RČ, TOP i TČ).

Premda su najsavremenija sredstva osmatranja i izviđanja u stanju da gotovo potpuno i stalno prekrivaju morsku površinu i vazdušni prostor u uskom moru, ipak, u uslovima u kojima će se izvoditi različita dejstva PS u podršci snaga KoV, to uvijek neće biti dovoljno za protivničku stranu u blagovremenom poduzimanju efikasnih protivmjera. Strana koja bude bolje znala i mogla da iskoristi postojeće objektivne geografske karakteristike na vojišnoj prostoriji, steći će znatne prednosti u punijoj realizaciji planirane podrške jedinicama KoV u napadnim ili odbrambenim dejstvima duž obale.

Razvedenost pojedinih dijelova obale uskog mora može neposredno i trajno da utiče na stepen angažovanja najsavremenijih lakih PS u pojedinim rejonima. Tako, na primjer, u međuotočnom području, osobito u noćnim i složenijim hidrometeorološkim uslovima, ograničene su mogućnosti upotrebe većeg broja jedinica, većih brzina i savremenih borbenih sredstava. Različitost u razvedenosti obale iziskuje stalnu potrebu iznalaženja i primjenjivanja najrazličitijih oblika dejstava PS u podršci KoV.

Najčešći slučaj će biti da će se PS koje dejstvuju pri podršci napadnih dejstava jedinica KoV, naći u periferno bočnom položaju prema protivničkim snagama. Takav položaj PS treba, po pravilu, uvijek posmatrati sa stanovišta:

mogućnosti uspješnog napada PS na protivnički pomorski saobraćaj;

izbor mjesta, rejona i položaja koji dolaze u obzir za napad, prepad i diverziju, ubacivanje u neprijateljevu pozadinu itd., imajući u vidu mogućnost brze intervencije neprijateljevih PS, efikasnost vlastite zaštite, mogućnost prilaza objektima itd.;

mogućnost PS da slijede tempo napada i napredovanja jedinica KoV duž obale.

Metod podrške. Iskustva iz prošlosti u osnovi ističu tri načina podrške:

- a) praćenje,
- b) vatrene napade, i
- c) kombinaciju praćenja sa vatrenim napadima.

Mišljenja sam da će pomenuta tri načina podrške uglavnom i nadalje ostati nepromijenjena za niz zemalja koje imaju veća mora i RM i potrebu za većim snagama KoV koje će djelovati na primorskom krilu fronta. Vatrene napad je, na primjer, način podrške koji pretpostavlja upotrebu artiljerijskih i raketnih (brod-kopno) jedinica. Ove jedinice u sastavu PS nema gotovo nijedna mala RM (ako isključimo R koji se sve više brišu iz flotnih lista).

Treba očekivati da će se startni flotni fond svih pa i malih RM u uskim morima stalno smanjivati po mjeri pretrpljenih gubitaka i dužinom trajanja rata, što će od samog početka upućivati zaraćene strane da relativno manjim PS planiraju i primjenjuju ovaj način podrške koju će moći pružiti u napadnim dejstvima jedinica KoV i biti najefikasniji.

Neophodno je da se ukratko predoče određeni uslovi i pretpostavke od kojih će u znatnoj mjeri zavisiti usvajanje načina podrške. Bitno je analizirati pretpostavke i uslove:

da li se napadna dejstva izvode na vlastitoj teritoriji (obali akvatoriji), ili u drugim uslovima;

da li planirana napadna dejstva imaju odlučan karakter radi slamanja i uništenja neprijatelja i vraćanje privremeno zauzetog dijela teritorije, ili će imati samo ograničeni cilj;

odnos snaga i mogućnosti da se neutrališu prednosti protivnika, prije svega, u PS;

faktori koji utiču da se raspoloživim PS može u najkritičnijim fazama (etapama) obezbijediti planirani zamah i manevar napadne operacije, što bi doprinijelo da se ostvari zamišljeni tempo napada;

da se utvrdi metod podrške, jer će od toga zavisiti da li će se planirana napadna dejstva izvoditi osnovnim snagama na kopnu smjerom protezanja obale, ili osnovnim snagama na otocima, a pomoćnim na kopnu; odluka da se manevar osnovnim snagama KoV izvrši morem zahtijevaće maksimalno angažovanje snaga i sredstava RM i odgovarajuću organizaciju komandovanja;

protivnik koji planira napadnu operaciju vjerovatno će težiti da se u prethodnim dejstvima domogne obale i otoka koji će mu pružiti povoljniju osnovicu za dejstva PS;

veoma je značajno znati da li se primorska napadna operacija oslanja na kopnene ili pomorske komunikacije za snabdijevanje, pri čemu treba težiti, gdje god to bude moguće, da se borbena tehnika usmjerava kopnenim komunikacijama, a da se morem vrše dotur i snabdijevanje;

treba uvijek težiti da se PS što više približe području dejstava, čime se, pored ostalog, smanjuje mogućnost susreta sa protivničkim PS koje se mogu naći u rejonima iz kojih je moguće presretanje i druga dejstva na moru.

PS bi napadnim dejstvima jedinica KoV mogle izvršavati sljedeće samostalne ili zajedničke zadatke:

dejstva na neprijateljski pomorski saobraćaj (torpedna, artiljerijska, raketna diverzantska i minska);

sprečavati i otežavati izvlačenje neprijateljevih snaga morskim putem (minska, torpedna, raketna i artiljerijska dejstva, kao i dejstva radi posijedanja otoka, prolaza, dijelova obale i dr.);

sprečavati izvlačenje neprijateljevih snaga kopnenim putem (vatreni napadi, ubacivanje snaga, desanti i dr.);

održavanje povoljnog operativnog režima, osposobljavanje luka i sidrišta i

razna prevoženja na moru.

Izvršavanje navedenih zadataka iziskuje primjenu takvog metoda podrške koji će biti dovoljno elastičan da se sa posjedujućim PS obezbijedi maksimalna podrška snagama KoV, bez većih promjena u sastavu snaga i načinu združivanja. Manje RM nisu u stanju da izdvajaju značajniji deo PS za svaku vrstu zadataka koje će te PS morati da izvršavaju, već će vrlo često raspoložive PS naizmjenično rješavati sve zadatke, pri čemu će ekonomija snaga igrati vrlo značajnu ulogu.

Može se očekivati da će tempo napada u savremenim operacijama duž obale biti znatno povećan u odnosu na ostvareni tempo u prošlosti i da će operacije na obalama uskih mora trajati relativno kraće, što će zahtijevati veće naprezanje svih snaga koje u njima budu učestvovala.

Mišljenja sam da bi praćenje bio najprihvatljiviji način podrške PS snagama KoV u napadnim dejstvima. Ovaj način podrške ne bi isključivao ni mogućnost jednovremene kratkotrajne primjene određenih taktičkih postupaka PS koje su predviđene *va-trenim napadom*.

Primjena praćenja nužno bi morala obuhvatiti formiranje mornaričkog združenog odreda, u čiji bi sastav mogle ući sve raspoložive vrste raznih pomoćnih brodova i drugih sredstava, dijelovi snaga i sredstava pomorske obalske komande na čijoj se teritoriji (akvatoriji) izvode napadna dejstva (jedinice veze, pozadine, OSOJ, pomorske inženjerije i dr.), kao i pomorskodesantne jedinice (eventualno i jedinice KoV). U primjeni ovog načina podrške načelno bi trebalo izbjegavati vezivanje dijela ili većine snaga za duže vrijeme na rješavanju jednog ili više sličnih zadataka, jer bi to sputavalo mogućnosti manevra tim snagama. Stalno bi trebalo težiti za razno-

vrsnim i novim dejstvima, odvlačiti snage neprijatelja sa težišta odbrane, nanositi mu gubitke, čime se može znatno doprinijeti povećavanju tempa napada vlastitih snaga na kopnu.

Praćenje kao način podrške može da pruži više varijanti u upotrebi PS, kao:

— da se sva dejstva PS vežu za usko taktičko sadejstvo sa jedinicama KoV koje dejstvuju u napadu duž morske obale i na otocima;

— da se većina osnovnih manevarskih PS angažuje za dejstva na neprijateljev pomorski saobraćaj, gdje bi ta dejstva imala uticaja na izvršenje zadataka snaga KoV u cjelini, dok bi se sa ostalim dijelom PS održavao povoljan operativni režim u zoni dejstva u priobalnom moru i ostvarivalo najnužnije taktičko sadejstvo sa jedinicama KoV;

— da se angažovane PS, većim, težišnim dijelom, vežu za uska taktičko-operativna sadejstva saslagama KoV, a zatim, u povoljnoj fazi, jačim snagama ispolji iznenadna ofanzivna aktivnost na neprijateljev pomorski saobraćaj.

Dobre strane varijante 1) bile bi sljedeće: sva dejstva angažovanih PS bila bi isključivo podložna za potrebe snaga KoV kojima se sadejstvuje, odnosno, imala bi direktnog odraza na njena napadna dejstva; moguće je izvesti veći broj raznovrsnih dejstava za potrebe jedinica KoV sa kojima postoji usko taktičko sadejstvo; PS stiču rutinsku vještinu u rješavanju zajedničkih zadataka.

Slabe strane ove varijante bile bi: angažovane PS preokupirane su za izvođenje dejstava u interesu obično jedne jedinice KoV, pa će biti objektivno manje uslova i mogućnosti za inicijativu PS, kada to nameće izmijenjena situacija na moru.

Primjena ove varijante mogla bi doći u obzir kada angažovane PS nisu dovoljno jake da ispolje šira dejstva, odnosno, kada taktičko-operativna situacija nameće samo takvu upotrebu PS, što može biti češći slučaj u dejstvima u međutočnom području.

Dobre strane varijante 2) bile bi sljedeće: dejstvima po nerijateljvom pomorskom saobraćaju slabi se i otežava snabdijevanje, izvlačenje i pothranjivanje snaga u kopnu; slabe se neprijateljeve snage na moru po mjeri postignutih rezultata u napadu; neprijatelj se prisiljava da ojačava snage za zaštitu saobraćaja; osporava mu se povoljan operativni režim koji je ranije mogao obezbijediti itd.

Slabe strane ove varijante bile bi: sva dejstva PS zavisna su od dobijanja sigurnih podataka o neprijateljvom saobraćaju i njegovom obezbjeđenju; takva dejstva, ukoliko se često primjenjuju, skopčana su sa velikim naprezanjem snaga i relativno većim gubicima.

Primjena ove varijante mogla bi uslijediti kada se raspolaze znatnim snagama RČ, TČ, TOR, R; kada ne postoje drugi važniji zadaci za PS; kada je obezbjeđenje neprijateljvog pomorskog saobraćaja takvog karaktera da omogućava izvođenje uspješnih napada na njegov saobraćaj, naime, kada se može očekivati da će efekat dejstva biti veći ili jednak onom koji bi se postigao angažovanjem tih snaga na izvršavanju drugog zadatka.

Ukoliko se sa PS dejstvuje po varijanti 3), dobre strane bile bi: sve što je rečeno za varijantu 1) i 2), kao i to što bi PS, dejstvujući po ovoj varijanti, mogle da ispolje vrlo veliku inicijativu u dejstvima.

Slabe strane ove varijante, pored toga što uključuje slabosti prve dve, su — maksimalno naprezanje svih angažovanih PS.

Primjena ove varijante mogla bi doći u obzir kada predstojeća napadna dejstva snaga KoV imaju odlučan karakter i kada vremenski ne bi dugo trajala, jer tako veliki intenzitet dejstva PS ne bi bio mogućan za duže vrijeme.

Može se uzeti kao realna pretpostavka da će se pred PS češće postavljati zadatak da jednovremeno izvršavaju zadatke iz varijante 1) i 3), jer će samo na taj način biti moguće udovoljiti povećanim zahtjevima podrške koju će tražiti složena operativno-taktička situacija na vojištu u savremenim uslovima.

Organizacija snaga. Pomorske snage (ratni brodovi) mogu biti organizovane u stalne formacije istovrsnih plovnih jedinica (grupe, odrede, divizione, flotile, eskadre i dr.), združene sastave raznovrsnih plovnih jedinica, privremene združene taktičke sastave, i, na primorskom krilu KoV, mornaričke združene odrede (ZO).

Osnovnu pripremu, planiranje i organizaciju borbenih dejstava mornaričkih jedinica vrši najviša operativna komanda na morskoj obali. Ona je nadležna za odlučivanje o organizaciji PS u tim dejstvima.

Već je istaknuto da se za zadatak podrške primorskog krila KoV u napadnoj operaciji od angažovanih pomorskih snaga formira ZO koji može biti različitog sastava. Sastav i organizacija ZO najčešće će zavisi od situacije, mogućnosti i potreba.

Mogućna su razna rješenja organizacije snaga u ZO. Na primjer, za izvođenje napadnih dejstava na neprijateljeve pomorske komunikacije mogući su:

prepadi mješovitih odreda (MO), TČ i TOP (1—3 TOP i 3—6 TČ), gdje MO načelno dejstvuje sa 1—3 mješovite borbene grupe (BG) koje su u međusobnoj taktičkoj vezi;

prepadi R samostalno i u sadejstvu sa TČ i TOP, formiranim u BG i taktičke grupe (TG) sastava: 1 R i 3—4 TČ ili TOP, kojima može sadejstvovati i avijacija; ona bi u tom slučaju pronalazila i osvjetljavala cilj, navodila borbene (taktičke) grupe i učestvovala u izvršavanju udara, dejstvujući prvenstveno po snagama eskorta, raketnom, topovsko-mitraljeskom vatrom i napalm-bombama;

prepadi RČ samostalno i u sadejstvu sa avijacijom, TČ i TOP, savremenijim R, u manjim grupama i u sastavu TG;

slobodan lov TČ i TOP, formiranih u jednorodne grupe TČ i TOP (2—3 TČ ili TOP), i kombinovane manje grupe TČ i TOP (1—2 TOP i 1—3 TČ). Ovaj način dejstva bi se obično primjenjivao kada je u rejonu planiranog dejstva ostvarena puna prevlast protivnika i kada se ne raspolaže sigurnim podacima o ciljevima napada;

podmornička dejstva, za koja se određuju posebni rejon i zone dejstva;

minska dejstva u kojima se polažu aktivne minske prepreke (lanci i pojedinačne mine), gdje se kao nosioci mina javljaju TČ, TOP, P, R i mornarička avijacija; i

dejstva pomorskih diverzantskih snaga, gdje se kao nosioci diverzanata javljaju P, avioni, TČ, TOP, helikopteri, specijalni čamci i male P.

Za zadatke podrške u ZO mogu se formirati razni sastavi privremenog karaktera: borbene i taktičke grupe od jedinica KoV i mornaričkodesantne pješadije, TG i BG od raspoloživih vrsta ratnih brodova, jedinice za protivminsku i protivpodmorničku odbranu, jedinice za prevoženje morem, za oživljavanje i uspostavu stacionarnog sistema obalske odbrane itd.

Međutim, nije isključeno da zadatak podrške PS snagama KoV u napadnim dejstvima sa ograničenim ciljem ne zahtijeva formiranje ZO, već da raspoložive snage podrške budu prepotčinjene obalskoj pomorskoj komandi, od kojih će se po potrebi formirati privremeni združeni taktički sastavi za izvršavanje pojedinih zadataka.

Mogućna su i rješenja da najvrijednije manevarske flotne snage (P i RČ) ne uđu u sastav ZO, već da dejstvuju samostalno u posebnim rejonima i zonama.

Organizacija komandovanja. Kao i za organizaciju snaga tako i za komandovanje biće veoma zainteresirana najviša mornarička operativna komanda. Ona bi trebalo da da osnovu za organizaciju komandovanja PS. Naročito će značajno biti donošenje pravilnog rješenja iz odnosa komande snaga KoV i obalske pomorske komande na čijoj će se teritoriji i akvatoriji izvoditi napadna dejstva.

Vrlo važno pitanje je da li je uz operativnu, teritorijalnu i pozadinsku obalsku mornaričku komandu potrebno imati i posebnu komandu koja bi rukovodila PS za dejstvo u istom operativnom području.

Mogućne su razne varijante rješenja organizacije komandovanja, kao, na primjer, da se dio PS (P, RČ) nađe pod neposrednim rukovodstvom najviše mornaričke operativne komande koji bi posredno sadjestvovao ostalim PS i snagama KoV u napadnim dejstvima.

Ostali dio PS, predviđen za zadatke podrške, mogao bi biti prepotčinjen obalskoj pomorskoj komandi (OPK), iz kojih snaga bi se mogao (ali i ne mora), zajedno sa ostalim snagama, formirati ZO. Obalska pomorska komanda mogla bi postati komanda ZO, ili da se iz njenog sastava i flotnih snaga formira komanda ZO. Ukoliko se OPK javlja i kao komanda ZO, ta bi komanda imala zadatak da planira sva dejstva PS i drugih svojih snaga u zajedničkim dejstvima sa komandom snaga KoV.

Ukoliko se, pored OPK formira posebna komanda ZO, komanda ZO se, načelno, može podrediti OPK. Ona bi bila odgovorna za koordinaciju dejstava sa odnosnom komandom KoV i RV.

Veoma je važno da se za sve PS u odnosu na snage KoV javlja jedna komanda koja će sva pitanja sadejstva usaglašavati sa najstarijom komandom KoV.

Potrebe sadejstva često će zahtijevati angažovanje manjih mješovitih plovnih sastava i jedinica KoV, ili mornaričko-desantne pješadije (mdp) za izvršavanje pojedinih zadataka, što će iziskivati potrebu da se uvijek unapred tačno utvrdi organizacija komandovanja i za takve najmanje taktičke plovne sastave i druge snage.

Razumljivo je da će dinamika dejstava češće zahtijevati od PS (ili mornaričkih snaga) koje učestvuju u zajedničkim dejstvima sa KoV na primorskom krilu, da dejstvuju po traženju komandanta operativne jedinice KoV. Takve zadatke PS će izvršavati samostalno, ili u sadejstvu sa KoV i RV. Ipak, u izvršavanju sadejstvujućih zadataka PS će se, načelno, prepustiti da same biraju način izvršavanja zadataka, a ako to situacija dopušta, da biraju i mjesto i vrijeme. Prilikom izvršenja svih sadejstvujućih zadataka, veoma važno će biti da se u traženjima od PS nađe prava mjera, jer bi nerealni zahtjevi koji bi se postavili pred PS mogli imati, u krajnjem slučaju suprotan efekat od onog koji se želi postići.

Kapetan bojnog broda
Frane ANIČIĆ